

Rettelse:

I nedenstående boganmeldelses første publicerede version, var der desværre faktuelle fejl vedrørende den danske forsker Helmuth Nyborg og en sag om videnskabelig uredelighed. I boganmeldelsen lød det, at "Helmuth Nyborg, der blev erklæret uredelig af Udvalget vedrørende videnskabelig uredelighed". Det fremgik også, at "...forskere fra nyere tid, der er blevet taget i videnskabeligt snyd; herunder Helmuth Nyborg fra Aarhus Universitet.. (...)". Men Helmuth Nyborg fik i marts 2016 medhold i Vestre Landsret i, at han ikke har begået videnskabelig uredelighed. Vi beklager fejlen og har efterfølgende rettet i anmeldelsen. /red.

Uredelighed. Et ord, der kan få det til at løbe koldt ned af ryggen på de fleste forskere og som i stigende grad er blevet et tema inden for det psykologiske fagområde i takt med, at psykologien har slået sig fast som videnskab. Bogen *Psykologer på afveje* tager fat i begrebet uredelighed og giver en grundig gennemgang af uredelighed, som er blevet afsløret blandt psykologiske forskere i Danmark og i udlandet. Og der er desværre masser af materiale at tage af.

I bogen gennemgår forfatteren, hvad der forstås ved uredelighed; herunder datafabrikation, datamanipulation og plagiering. Han redegør for uredelighed, der posthumt er blevet opdaget hos flere af historiens store psykologer; herunder Sigmund Freud, der aldrig forsøgte at modbevise sine teser, men kun søgte at bekræfte dem. Bogen indeholder også en systematisk gengivelse af afdækning af uredelighed hos forskere fra nyere tid, der er blevet taget i videnskabelig snyd. Endelig foretager Kuschel en meget interessant analyse af, hvilke strukturelle forhold i forskningsverdenen, der kan tænkes at bidrage til, at snyd bliver et voksende problem.

Særlig interessante er Kuschels analyser af årsagerne til snyd og de forhold, der forhindrer, at snyd bliver opdaget. I forskningsmiljøerne er der en udpræget konkurrencekultur, hvor forskere skal kæmpe mod andre forskere om forskningsmidler, udgivelser, omtale og status. Dette kan i sig selv gøre det attraktivt at 'tage en uredelig smutvej' hen til forskningsresultater, der kan fremme ens anseelse og karriere.

Kuschel peger blandt andet på følgende forhold, der fremmer risikoen for videnskabelig snyd; publikationskrav der er så høje, at det er næsten umuligt at leve op til dem og Impact Factor-angivelser for artikler, som betyder, at dine resultater skal være spændende og nyskabende for, at mange citerer dig. Derudover optager mange tidsskrifter ikke replikationsforsøg, hvilket formindsker chancen for, at man får afsløret resultater i forskning, der er kommet frem ved snyd. Den anerkendte *The Journal of Personality og Social Psychology* har eksempelvis afvist at optage replikationsforsøg af psykologen D.J. Bems forsøg, som viste eksistensen af prækognition (psi-fænomener) med ordene: '*Dette tidsskrift publicerer ikke replikationer, uanset om de er succesfulde eller ej* (p. 89)'. Dette får den konkrete konsekvens, at parapsykologiske, positive resultater ikke tjekkes op, men får lov at stå uimodsagte tilbage.

Endelig peger Kuschel på, at peer review-processerne ikke er sikre nok, og at mange undersøgelser vise, at selv elementære fejl og mangler i forsøg ikke opdages i fagfællebedømmelserne. Det synes derudover også at være et gennemgående træk hos flere af de psykologer, der fanges i videnskabelig snyd, at de personligt har behov for anerkendelse og nyder at være i rampelyset med slagkraftige, pressevenlige resultater. Dette ses eksempelvis hos Stapel, hvis resultater 'viste', at mennesker med magt er mere utro, og at kødspisere er mere selviske end vegetarianere.

Endelig viser Kuschel, at kendiseffekter i forskningsmiljøet betyder, at visse højagtede forskere simpelthen slipper nemmere igennem peer review-processer, får færre spørgsmål og i det hele taget slipper for den granskning, som eksempelvis nye, ukendte forskere ofte udsættes for.

Kuschels ærinde er at inspirere læserne til at tage et godt og kritisk blik på den psykologiske forskning og på det miljø, den bedrives i, og det gør han godt. Bogen er absolut læseværdig og henvender sig til alle med en interesse i psykologisk forskning. Det kræver ikke nogen særlig forskningsmæssig indsigt at læse bogen, da den er let læselig og tager læseren ved hånden fra første side.

Når man har læst bogen, sidder man tilbage med den oplevelse, at der må gøres noget seriøst ved forskningsmiljøernes sikring af videnskabelig redelighed, hvis det skal give mening, at psykologstanden som fag læner sig så meget op ad 'evidensbaseret' og krav om videnskabelighed, som den gør. Ellers bliver vores støtten os til videnskabelighed som Storm Ps klassiske støtte sig til en gadelygte: '(...)en gadelygte – god at læne sig op ad, men den oplyser ikke ret meget (danskenergi.dk).

*Af Louise Margrethe Pedersen, cand.psych. og pædagogisk-psykologisk
uddannelsesrådgiver ved Aarhus Universitet*

